

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. velikega srpana 1903.

Leto IV.

Iz slavnih dni.

Od vstoka tja do naših gor
oblakov črnih gre zastor.

Udarja blisk iz njih goreč
kot v temi ostro brušen meč . . .

V oblakih grom srdit mrmra,
vse trese se, vse drgeta.

In glas zvonov drhti plačoč,
Gospoda kliče na pomoč!

Po gorah, gričih črezinčrez
gori, žari do kresa kres . . .

Oj, bratje, to ni grom, ni blisk,
pogum in meč, otmi nas stisk!

To Turek z grozo je v rokah,
pred njim, za njim krvav gre strah,

krvav gre strah in z njim gre smrt —
pustinja zemlja, prej naš vrt.

In v to pustinjo brez cvetov
kri seje rodni nam sinov.

Svoboda naša, božja hči,
na teh grobeh solzi, drhti . . .

Oj, stari sokol, Jug Bogdán,
z devet sokoli, hajd na plan!

Zavzdigni prapor, nož jeklen,
razžari v prsih vseh plamen!

Že gledam naše čete, hej,
na konjih, peš vsi v boj naprej!

Čuj brekn ostrog, hrskanje konj —
svoboda naša ni zastoj!

Hej, tam je Miloš Obilič,
oj, drzen, diven sokolič.

Saj ga poznaš, junak Murat,
kako ti je prebodel vrat . . .

Naprej, drug Kosovac Iván,
ti svetla zvezda na mejdan!

Zastave v zraku, boj besni,
v potokih teče rdeča kri.

Kot solnce tam, glej, jaše car,
kot solnce vgasnil si — Lazár . . .

Zakaj si vgasnil? Nas je sram!
Glej, med sokole tvoje tam

primešal se je črni vran —
sramota nanj še v grob teman!

Naj z gnusom se te spomni vnuk,
oj, Brankovič, izdajni Vuk!

Naj sram te bo do naših dni,
dokler je solnca in noči!

Naj mati detetu v srce
sramotno vkleše ti ime!

In kakor solnce vrh neba,
in kakor v noč je blesk zvezdá:

Ime naj tvoje, car Lazár,
žari na slavo nam vsekdar,

in naj žari sred bojnih vrst:
Za dom, svobode, častni krst!

Fran Žgur.

Za počen groš.

*Hoja, ho!
Striček stari — dobri mož —
dal je včeraj meni
počen groš!*

*Faz pa kupil bom
same zlate lončke,
v samih zlatih lončkih
pisane bonbončke.*

*Ali v prodajalni
mi je rekel suhi mož,
da se prav nič ne dobi za
počen groš!*

*Hoja, kaj!
Tam po nebu vozijo
na oblačkih duše srečne
angeli v nebo.*

*Faz pa bom natrgal
jutri lepih rož
in jih dal jim in še zraven
počen groš!*

*Saj je pravil stari striček,
da je res tako,
da za počen groš krilatci
vozijo v nebo . . .*

Cvetko Slavin.

Dežek pada . . .

*Dežek pada,
droben dežek
po zemljici,
po ravnici . . .
Mlada vesna*

*zopet vstaja
po zemljici,
po ravnici,
meni v duši se poraja
brezštevilo misli . . .*

*Misli vstajajo
in odhajajo . . .*

Strninski.

Peter in Marko.

Spisal *Rajko Levin.*

(Konec.)

3.

Od tedaj je Žagar vedno pazil, kako bi mogel izmakniti ono potrdilo, ki sta ga napravila Malovrh in Brezar.

Prilika za tatvino pa se mu dolgo ne ponudi, zakaj Peter je vedno zapiral in skrbno zaklepal vse predale, da se ne bi kaj izgubilo. Nekoč pa pokliče gospodar Petra v svojo sobo. Peter pusti vse predale odprte in hitro odide v Malovrhovo sobo. To priliko porabi Žagar. Urno smukne k predalu ter dolgo išče. Slednjič pa najde dotično potrdilo. Hitro ga spravi v žep, potem pa sede k svoji mizi in piše mirno dalje.

Peter seveda ni nič slutil o tatvini.

Oj, kako dobro se je zdelo Žagarju. Še isti dan piše Marku, da se mu je posrečilo izmakniti oni papir, ki si ga želi in da naj le pride k Malovrhu tirjat denar.

Nekega dne pride Marko k Malovrhu. Temu in Petru se je čudno zdelo, da je prišel Marko, in Malovrh ga nagovori: „No, kaj pa je vas sem privedlo?“

„E, nič posebnega. Prišel sem, da bi poravnala ono malenkost v denarju, ki ste mi jo za gozd dolžni“, odvrne Brezar mirno.

„Saj sem vam vendar takoj plačal, sedaj se menda šalite, gospod Brezar“, se začudi Malovrh.

„Ne, gospod, motite se, saj mi še niste plačali“, odvrne Marko ter se dela kakor bi bil silno iznenaden.

„Poišči, Peter, potrdilo, ki sva ga takrat z Brezarjem naredila“, veli Malovrh.

„Kakšno potrdilo pa sva naredila? Nobenega nisva naredila“, se začne jeziti Marko.

Peter išče in išče, pa ne najde potrdila. Tudi gospod začne iskati, a vse zaman. Marko pa sedi na stolu ter jadikuje, da ga hoče spraviti Malovrh ob tisočake.

Ko je bilo vse iskanje zaman, reče gospod: „Saj sem ga vendar sam spravil, Peter. Ravno v ta predal sem ga dal.“

Marka pretrese, ko zasliši, da je gospodar sam spravil potrdilo, ne pa Peter, ker izpozna, da torej gospod ne more dolžiti Petra, da ga je izgubil. Takoj se pa potolaži in reče sam pri sebi: „Peter mora pa vendar paziti, da se nič ne izgubi; o, bomo že tako naredili, da ga gospodar izpodi.“

„Kje je potrdilo, kje?“ stoka prestrašeni gospodar.

„Zaman iščete, ker ga sploh nisva naredila, ko mi še niste plačali“, se jezi Marko.

„Lažete! Potrpite do jutri, midva s Petrom bova potrdilo iskala, saj mora vendar biti kje. Potem vam ga pa vržem pod nos“, zavpije naposled jezno Malovrh.

„No, že dobro!“ reče Marko. „Zaman ga boste iskali.“ Nato odide.

Peter in Malovrh iščeta ves dan in se čudita, kam bi bilo izginilo potrdilo.

Zvečer odide Peter, truden od iskanja, na izprehod v mestni log. Tam sede med drevjem na klopico ter premišluje, kako je izginilo ono potrdilo. Saj je vendar vedno pazil, da ni ničesar izgubil. Tako sedi zamišljen dolgo časa. Kar prideta po poti dva moža. Dasi je bilo temno, ju Peter takoj izpozna. Bila sta Marko in Žagar. Peter ni hotel, da bi ga zagledala, zato se pomakne tiho za drevje. Onadva ne opazita Petra.

„To vam je bila zmešnjava“, pripoveduje Marko, „Malovrh in Peter sta iskala potrdilo. Kako sta bila prestrašena, ko ga nista našla. Peter sicer ni potrdila sam spravil, ampak gospodar, ali Peter kot knjigovodja mora paziti, da se nič ne izgubi, in zategadelj ga bo Malovrh gotovo odpustil iz službe.“

„Seveda bo Malovrh odpodil Petra. Pa kako težko sem prišel do potrdila. Že sem obupal, da bi ga mogel ukrasti“, reče veselo Žagar ter si prižge smodko.

To govorita ravno, ko gresta mimo Petra, ki je bil skrit za drevjem. Ta sliši vse. Zdaj uvidi, da je Žagar potrdilo ukradel, da bi njega spravil ob službo.

„A, Žagar in Marko sta se zmenila“, si misli sam pri sebi. Počaka še nekoliko, da onadva odideta, potem pa teče domov h gospodarju, da mu pove. Ta je še vedno iskal.

„Gospod, ne iščite več! Potrdilo je ukradeno, in jaz vem, kdo ga je izmaknil“, zavpije Peter, vstopivši v sobo.

„Kaj? Oh, povej, kako si zvedel. Hitro!“ vzklikne Malovrh ter prime Petra za roko.

Peter sede na stol ter jame pripovedovati, kar je slišal malo prej.

„Zahvaljen bodi Bog, da si to zvedel. Njuno nakano bova že preprečila. Še danes dam Žagarja, ko pride domov, zapreti“, reče Malovrh.

Potem ukaže Malovrh Petru, naj gre po stražnika. Peter odide in se kmalu vrne z njim.

Potem pazi Peter, kdaj pride Žagar domov, zakaj stanoval je pri gospodu Malovrhu in imel posebno sobico. Ko pride Žagar domov, gre Peter sporočit gospodarju, ki je sedel s stražnikom v svoji sobi in mu razlagal vso stvar.

„Sedaj pa idimo! Vi, gospod stražnik, počakate pred vrati, da vas takoj ne vidi. Midva s Petrom pa stopiva noter in se pomeniva z njim“, deje gospodar, in vsi trije odidejo proti Žagarjevi sobici. Stražnik ostane zunaj. Onadva pa vstopita. Žagar se strese nekoliko, ko ju zagleda.

„Ne čudite se, gospod Žagar, da sva prišla“, reče Malovrh s takim glasom, da obledi Žagar.

„Ukradli ste ono potrdilo, ki sem ga napravil z Brezarjem.“

„Kaj hočete, kakšno potrdilo?“ odvrne oni, in kolena se mu pošibe.

„Nič ne tajite! Jaz sem slišal, ko ste se z Markom pogovarjali o tem“, seže vmes Peter.

„Kje ste slišali? Vi lažete! Ob dobro ime me hočete spraviti“, se izgovarja oni.

Toda ko mu Peter pove, kje je bil skrit, ko ju je slišal pogovarjati se in mu še posamezne besede pogovora navede, ne more več tajiti, ampak pade na kolena pred Malovrha ter ga prosi odpuščanja.

„Brezar me je zavedel“, se izgovarja Žagar.

„Oni se bo tudi pokoril“, mu odvrne Malovrh in pokliče stražnika, ki odvede Žagarja.

„Jutri pa pridite še po onega ptiča, gospod“, reče Malovrh stražniku, potem odide s Petrom spat.

Drugo jutro pride ob desetih Marko. Ponosno vstopi ter reče: „Dobro jutro, gospod Malovrh! Menda nisem prišel prezgodaj. Veste, denarja rabim. Sicer ste mi lahko hvaležni, da vas nisem šel tožiti, ker ste me hoteli prevariti za tisočake.“

„Plačal sem vam, to dobro vem. Ali ker sem izgubil potrdilo, vam tega ne morem dokazati. Zatorej hočem še enkrat plačati. Prosim, stopite v to sobo“, odvrne prijazno Malovrh ter ga odvede v drugo sobo. Komaj pride Marko čez prag, že stopi pred njega stražnik in reče: „V imenu zakona! Odvedem vas v zapor. Stvar se takoj razjasni.“

Marko osupne in obledi, a ko se nekoliko zave, zavpije: „Kaj hočete od mene, kaj sem vam storil?“

„Opehariti ste me hoteli za denar. Potrdilo mi je ukradel Žagar na vaše povelje. Hoteli ste tudi Petra spraviti ob službo“, se oglasi Malovrh.

„Koga hočem jaz varati?“ odvrne oni, in barve ga izpreletavajo.

„Ne tajite ničesar, Žagar je vse dostal in sedaj sedi že v zaporu, kamor pojdete tudi vi“, deje gospodar.

Tedaj uvidi Marko, da zaman taji. Vda se, in stražnik ga odvede v zapor.

Ko sta bila Peter in Malovrh sama, reče ta: „Pridi sem na moje srce, dragi Peter! Nad mojo in tvojo glavo so se zbirali črni oblaki, a rešila sva se nevihte. Ti si rešil mene, da mi ni bilo treba tisočakov še enkrat

plačati Marku, in zato ti hočem biti hvaležen. Že večkrat sem premišljal, komu bi ostavil svoje imetje. Ti bodi moj dedič.“

Peter objame in poljubi Malovrha in reče: „Velika sreča je zame, ker bom vaš dedič, a želim pa, da bi še dolgo živeli.“

Od tedaj pa je imel Malovrh še rajši Petra. A postaral se je. Peter se je vedno bal, da ne bi njegov dobrotnik umrl. To pa se je vendar zgodilo štiri leta pozneje. Peter je bil žalosten. Postal pa je Malovrhov dedič in je bil eden izmed najbogatejših trgovcev. Bil je usmiljen in dobrega srca.

4.

Marko in Žagar sta dobila več mesecev zapor. Ko dostaneta zapor, gre Marko domov, Žagar pa odide po svetu. Vaščani niso Marka sedaj nič več tako spoštovali kakor poprej. To je Marka žalilo in bil je na ves svet jezen, Petra pa je smrtno sovražil. Poprej je bil delaven, sedaj pa se ni več brigal za delo. Jel je popivati. Časih je šel za več dni z doma. Zaman sta ga prosili mati in njegova žena, naj se poprime dela. Marku ni bilo več za gospodarstvo, ki je šlo vedno bolj rakovo pot. V malo letih je zapravil vse gozdove in vse polje. Ostala mu je le še hiša in nekoliko suhih krav. Dolga je napravil veliko, in od vseh strani so ga stiskali dolžniki. Nekdanja trdna Markova hiša je bila sedaj sama beračija. Prav nič se niso vaščani čudili, ko je sodnijski sluga neko nedeljo po maši naznanil, da se bo čez nekoliko dni na javni dražbi prodajala Markova hiša.

In res, dva tedna pozneje se pripelje komisar v vas k Markovi hiši. Prišlo pa je tudi precej kupcev, med njimi tudi Peter. Dražba se prične, kupci cenijo in primikajo po desetakah, toda Peter, ki je imel največ denarja, kupi hišo. Ko odšteje Peter denar, stopi v hišo. Stanoval pa je notri še vedno Brezar s svojo družino in z materjo.

Ko stopi Peter v hišo k njim, zavpije Marko:

„Kaj, ti si kupil hišo? Le imej jo, požeruh! Kdaj pa moram iti iz nje?“ Mati in vsa družina joče. Peter reče: „Marko, krivično me sodiš, ako misliš, da te zapodim iz hiše. Le ostani v nji! Tako plačujem jaz tvojo hudobijo. Tudi vi, mati, se ne bojte ničesar!“

Mati in Markova družina pade pred Petra na tla in ga zahvali za dobroto, čeravno ji brani. Toda Marko mu reče: „Rajši grem takoj iz hiše, kakor da bi od tebe sprejemal dobrote. Le imej hišo, mi gremo iz nje!“

„Marko, ne bodi tak! Ali si še vedno name jezen? Glej, jaz grem sedaj nazaj v mesto, ti pa naredi s hišo, karkoli hočeš, saj je sedaj zopet tvoja“, reče nato Peter in hoče oditi.

Že prime za kljuko pri vratih, kar ga zgrabi Marko za roko ter mu reče: „Odpusti mi, Peter, dragi Peter, da sem te hotel nekdanj v nesrečo spraviti. Ah, Peter, ti si mi vseeno tako dobrotljiv.“

Peter se začudi, da se je Marko tako hitro izpremenil, potem pa zajočeta oba od veselja in žalosti. Zopet se sprijaznita.

Mirno gledajo oči . . .

Mirno gledajo oči
meni v lepi svet,
v lepi svet, ki z rožami
ves je spet odet.

Čisto mi je srčece,
velik moj pogum,
v žilah mojih mlada kri,
v glavi bistri um.

Šodil bom iz kraja v kraj,
volje moč z menoj:
možu nikdar ne veljaj
klic pokoja: Stoj!

Svet je meni ves odprt,
dom je vsem ljudem . . .
Ves je z rožami odet,
sam po rož si grem!

Leon Poljak.

Na grobu sestrice.

Zadnja roža rdečelista
tam na grobu je venela,
zadnja roža z zadnjim dihom
mehko mi je zadehtela . . .

A ta dih ni dih bil rožin:
to je dušica bilá;
da bi bratca tolažila,
prišla sem je iz nebá.

In začutil sem, da v srcu
bilo mi je vse tako,
kot bi me zares sestrice
z drobno božala rokó . . .

Cvetko Slavin.

Iz čitanke grofa Ieva Nikolajeviča Tolstega.

Priobčil *Solovej*.

I. Mužik*) in kumare.

Odpravi se nekoč mužik k vrtnarju nad kumare. Prišedši do njih, začne premišljati:

Odnesem vrečo kumar ter jih prodam; za novce kupim putko. Putka mi nanese jajec, bo kokodajsala in valila ter mi izvali mnogo pišk. Zredim piške, jih prodam, kupim prešička — svinjka bo. Svinjka mi skoti pujske. Prodám pujske, kupim konjiča — kobilico. Kobilica mi da žrebeta. Žrebeta zredim, prodam.

Kupim si hišo in naredim vrt. Naredim vrt, nasadim kumar. Krasti jih ne bom pustil — najamem si čuvajev, in tudi sam pojdem in kričim: „E, čuvaji, čuvajte dobro!“

Mužik je bil tako zamišljen, da popolnoma pozabi, da je na tujem vrtu in zakriči na vse grlo.

Čuvaji to zaslišijo, priskočijo, ujamejo mužika in mu jih naštejejo po grbi.

2. Kako je odstranil mužik kamen.

V nekem mestu je ležal na trgu ogromen kamen, ki je zavzema veliko prostora in oviral promet na trgu.

Zato pokličejo tjakaj inženirje in jih povprašajo, kako bi se dalo odstraniti ta kamen in koliko bi to stalo. Eden izmed njih reče, da je treba kamen s smodnikom razstreliti na kose in tako počasi razvoziti, a veljalo da bi to 8000 rubljev; **) drugi je bil mnenja, da bo treba speljati pod kamen velik, nalašč zato napravljen voz, ki ima namesto koles valjke, ter tako odpeljati kamen. Veljalo bo pa to 6000 rubljev.

Ali neki mužik reče: „A jaz odstranim kamen, če mi daste 100 rubljev.“

Na vprašanje, kako to napravi, reče: „Poleg kamena izkopljem veliko jamo; prst iz jame potresem po trgu, zvalim kamen v jamo in zaravnam s prstjo.“

Mužik res napravi tako. Dado mu 100 rubljev in drugih 100 so mu pridodali za pametno izmisel.

*) Mužik = ruski kmet.

**) Rubelj = ruski denar.

Sv. Ciril in Metod.

Po T. Smičiklasu priobčil *Lad. Ogorek*.

Leto 863. je usodepolno za zgodovino vzhodne Evrope — najbolj usodna pa je ta doba za nas Jugoslovane — Slovence, Hrvate, Srbe in Bolgare.

Takrat so bili nemirni časi.

V tem času se je ovil okolo glave našega naroda lep dehteč venec prosvete in napredka — najlepši roži v njem sta bila sv. Ciril in Metod.

Slovenski carji — Rastislav, Svatopluk in Kocel — so poslali l. 862. svoje poslance do carigrajskega carja Mihajla III. s poročilom: „K nam so prišli mnogi učitelji, ki so bili krščeni od Italijanov, Nemcev in Grkov. Vsak izmed njih nas uči drugače v svojem, nam tujem, neumljivem jeziku. Mi Slovenci smo preprosti ljudje, pa nimamo nikogar, da bi nam povedal resnico na razumljiv način. Pošlji nam človeka, da nas nauči popolnoma vso resnico“. Carigrajski car je na to poklical sv. Cirila in mu rekel: „Drugi ne bi mogel tega obaviti. Dam ti mnogo, mnogo darov. Vzemi svojega brata Metoda in pojdiva k njim!“

Sv. Ciril in Metod sta vzela s seboj svete knjige — nekaj sta jih bila že spisala v slovenskem jeziku — car Mihajlo jim je dal cesarsko pismo in mnogo darov za slovenskega carja Rastislava. Vzela sta s seboj tudi koščice sv. Klementa in tako sta prišla leta 863. preko Bolgarije v naše slovensko-hrvaške kraje in v Velehrad, v prestolico Velike Morave. Z velikim veseljem je sprejel naš narod svoja blagovestnika in ljuba učitelja, novo življenje, nov duh, nova moč je prešinila vse slovenske kraje.

Čim več je raslo število učencev in čim bolj se je širil glas naših apostolov, tem jače se je množilo število njiju nemških sovražnikov. Nemški škofje in svečeniki so ju tožili v Rimu, da učita krivo vero. Sedaj je nastal boj za slovenski cerkveni ali bogoslužni jezik. Papež je takoj izpoznal resnico. Stopil je na stran sv. Cirila in Metoda, je potrdil svete slovenske knjige, posvetil sv. Cirila in Metoda za škofa, njiju učence pa za mašnike in dijakone. To se je zgodilo v Rimu dne 5. prosinca 868. Da se prizna

slovenski jezik po cerkvah vsega sveta, je ukazal papež opraviti sv. mašo v slovenskem jeziku obenem v peterih glavnih rimskih cerkvah. Škofovsko slovensko mašo je pel sv. Ciril in z njim dva rimska prelata.

V sredi največje slave, ko je videl popolne uspehe svojega velikega, plodonosnega življenja, je Ciril težko obolel in v dobi 42 let, dne 14. svečna l. 869., v Rimu umrl. Na smrtni postelji je prosil svojega brata Metoda, naj ne zapusti Slovanov, ampak naj nadaljuje med njimi širiti Kristusov nauk in slovansko prosveto. Ko je zvedel papež o smrti Cirilovi, je bil globoko ginjen in ga je ukazal zakopati s tako častjo, kakor se pokopujejo rimski papeži. A Metod bi bil rad nesel bratovo truplo domov, ker je bil obljubil materi, da ji gotovo prinese brata počivat v domačo solunsko slovensko zemljo. Proti temu je vstal ves Rim, rimsko duhovenstvo in rimsko ljudstvo sta prosila papeža, naj se pokoplje Ciril v Rimu. Na prošnjo papeževo se je Metod vdal, in Cirila so pokopali v cerkvi sv. Klementa poleg koščic tega svetnika. Cirilovo ime je ostalo vsem slovanskim narodom nebeška luč, ki jim razsvetljuje pot do večne Resnice. Cirilovo ime je Slovanom nebeško solnce, ki jim oznanjuje dan rešitve in svobode.

Ko sta bila Ciril in Metod v Rimu, so ta čas porabili Nemci. Z veliko močjo so napadli moravskega carja Rastislava in mu vso deželo osvojili, njega samega so vjeli in mu živemu izkopalili oči. Slepega so potem zaprli v neznani nemški samostan, tako da je izginil za njim vsak sled. Lahko rečemo, da je car Rastislav umrl mučeniške smrti.

Prvenstvo med slovanskimi carji je prevzel sedaj car Kocel. Na poti, ko sta bila šla sv. brata v Rim, sta se ustavila pri njem. Takrat je čul prvič krščansko božjo službo v slovenskem jeziku, ki ga je tako prevzela, da je poslal po Metodu pismo na papeža, v katerem je prosil sv. stolico, naj mu pošlje slovenskega škofa za vso njegovo državo. Sedaj se je vračal k njemu Metod, obdan s papeževim varstvom.

Slaven je bil prihod Metodov v Kocelovo državo — ali sedaj so se začele zanj šele prave težave in bridkosti. Ošabni nemški škofje ga niso hoteli priznati za svojega tovariša — škofa. Besno sovraštvo jih je spravilo tako daleč, da so svetega moža ujeli, zaprli v temne ječe in dve leti po živinsko mučili. Metali so ga na tla, cele ure so ga puščali na dežju, na snegu in ledu; vlačili so ga v viharnih, mrzlih nočeh po blatu in snegu, bili so ga v lice in pretepali po telesu — vse, samo zato, da bi ga prisilili, da zataji slovensko katoliško cerkev in slovensko bogoslužje. A sveti mož ni bil izdajalec Kristusove cerkve! Vse je voljno prebil, samo da se zveličajo duše njegovih slovenskih ovčic. Končno je zvedel rimski papež o početju nemških škofov. S cerkvenimi kaznimi jih je prisilil, da so spustili svetega moža na svobodo. Sveti Metod je začel zopet delovati v Gospodovem slovenskem vinogradu.

Deloma sam, deloma po svojih učencih je Metod razširjal Kristusov nauk in slovensko bogoslužje tudi med Čehi, Poljaki, Hrvat, Srbi in Rusi. S tem je osvojil za Kristusa ves slovanski svet in je postal eden največjih oznanjevalcev evangelija. Njegov ugled je silno narastel v Rimu.

Zadnja leta je ogrenil sv. Metodu Viching. Zviti in hinavski Nemci so nagovorili vetrenjaka Svatopluka, da je ustanovil v Nitri latinsko škofijo in tam posadil za škofa Vichinga. Papež je to nerad dovolil in samo pod pogojem, da mora Viching v vseh stvareh slušati Metoda.

Kmalu je pokazal brezvestni Viching svoj pravi značaj. Leta 881. je skoval papeževo krivo pismo, v katerem je stala sleparija, da je papež odstavil Metoda in da je postavil za pravega škofa samo Vichinga. Ali laž ima kratke noge. Takoj je prišlo papeževo pravo pismo, in Viching je ostal v sramoti. Le papeževa smrt je rešila Vichinga ostre cerkvene kazni.

Zadnja leta je preživel Metod na Velehradu, ljubljen in spoštovan od svojih učencev in vsega slovanskega naroda. Bil je velikan, zato je moral deliti usodo velikanov. Veliki papež Nikolaj I. in potem Gregor VII. sta tudi imela velike osnove, a morala sta pustiti začeto delo še nedovršeno. Tako je moral zapustiti tudi Metod ta svet, a je dobro znal, v kakovih viharjih mu je zapustiti slovensko cerkev. Leta 885. je zaprl za vselej svoje blage oči, njegova velika duša je pohitela v rajske višave, ki si jih je z mučeniškim življenjem tako zaslužil, da je prištet vrsti apostolov.

Car Svatopluk ni umel velikega Metoda. Precej je dopustil, da je stopil Viching na čelo slovenski cerkvi. Tako je prišel divji volk med krotko Kristusovo čredo. Prvo delo mu je bilo poloviti pravega naslednika sv. Metoda — škofa Gorazda in njegove tovariše, slovenske svečenike Klementa, Savo, Nauma, Angelarja . . . Vkovali so jih v železa, naložili na vozove in odpeljali čez meje. Bratje Hrvati in Bolgari so sprejeli z odprtimi rokami božje poslance. S tem jim je lepo narasla tudi posvetna moč. Velika Morava je pa vedno bolj in bolj propadala. Tla, na katerih je stala, so bila vroča zaradi neprestanih bojev med nemškim in slovanskem svetom.

Tega ni mogel umeti car Svatopluk, ker so mu Nemci s svojo hinavščino in zvijačo otemnili bistri slovanski um. Zato je propadla Velika Morava, ker je pustila Nemce v svojo hišo.

Poštarjev Milko.

Spisal *Kompoljski*.

Poštarjevi so najimovitejši v našem kraju. Imajo veliko posestvo in dve hiši. Ena hiša pa je še celo enonadstropna. Za hišama so hlevi, polni leporejene živine. V enem hlevu rezgečejo trije lahkonogi konji — če so doma namreč. Zakaj eden vozi pošto od kolodvora vsak dan dvakrat, druga dva pa morata obdelovati polje in voziti težke vozove, katerih se tudi nikdar ne zmanjka. Razen pošte imajo poštarjevi tudi prodajalnico in gostilnico. Kadar pride k nam kak tujec, se gotovo ustavi pri poštarjevih čez noč.

Lahko si mislite, da se ne godi poštarjevim slabo. Oče poštar imajo vedno polne roke dela. Zdaj so v prodajalnici, zdaj v gostilnici in zdaj zopet na pošti. Vsem ukazujejo in tudi sami pomagajo. S svojo pridnostjo in delavnostjo so si pridobili lepo imetje. A nič niso ošabni. Poštarjevi vsakemu radi pomagajo in so z vsakim prijazni.

Torej na svoje imetje in bogastvo poštarjevi niso ponosni. Ponosni pa so na nekoga, namreč na svojega edinčka. Pa je tudi priden in ljub ta dečko tako, da ga mora imeti vsakdo rad.

Prav natančno ne vem, koliko je star. Raztrgal je že štiri petelinove hlačice in zdaj nosi pete. Polna in kakor zrelo jabolko rdeča ličeca mu skoro kar zakrivajo majhni nosek in še manjša usteca. Dolgi svetli lasje mu pa popolnoma pokrivajo s svojimi kodrčki čelo, ušesa in vrat. Zdaj poleti hodi vedno bosonog, gologlav in golorok okrog doma.

Za vaške kričače in pretepače se ne meni dosti poštarjev Milko. Če pridete k poštarjevim, ga lahko vidite v prodajalnici, kjer čeka na kak papir. Tudi na pošti ga vidite lahko večkrat. Često ga dobite tudi na dvorišču. Ondi gleda, kako hlapec krmi in napaja konje. To prav rad gleda, dasi si ne upa preveč blizu tujih konj. Nekoč je namreč videl, kako je konj udaril nekega poredneža s kopitom, da je bil ves krvav. Hotel mu je izpuliti žime za ptičje zanjke. Pa jo je prav pošteno izkupil.

Prav rad se pa vozi s hlapcem na kolodvor po pošto. Tam na kolodvoru sedi možko na sredi voza in drži konja krepko za vojke. Seveda je konj že navajen, da mirno stoji, četudi bi ne bilo Milka zraven. Milko si pa misli, da ga samo on obdrži, kadar prisopiha vlak in odide hlapec

k vlaku po pošto. Če ni preveč voz na cesti, potem vodi konja še domov za vojke.

Imed vsega pa ima poštarjev Milko najrajši podobe. Težko ga dobite, da bi ne imel kake podobe pri sebi. Če je že ne drži v roki, jo ima gotovo lepo zganjeno v kakem žepu. — V sobi ima majhno omarico poleg svoje posteljice. V nji ima dva predala. V spodnjem so njegove igrače, za katere se pa prav malo briga. V zgornjem pa ima več kupčkov lepo zloženega papirja. Na tistem papirju so same dodobe.

Kjer dobi kako podobo na papirju — bodisi v prodajalnici, na pošti ali v gostilnici — vsako si vzame. Vsako lepo obreže s škarjami ter jo spravi v svojo omarico. — In potem gleda vsak dan tiste podobe, katerih je gotovo že več kakor sto. Razgrne jih po mizi, pregleduje in urejuje po več ur. — Pri tistih podobah pozabi na vse. Ne misli ne na cukrček, ne da bi se peljal na kolodvor, ne na nič drugega, še jesti pozabi. — Če ni Milka spodaj v prodajalnici ali na pošti, takoj vedo, kje je. V sobi čepi pri svojih podobah ter se sam s seboj pogovarja. Čeden dečko to!

Naj vam povem, kaj se mu je zadnjič pripetilo.

Oče so prinesli iz mesta neko veliko knjigo. Vse, kar se je čitalo v tisti knjigi, je bilo tudi poslikano.

Milko je to takoj opazil. Hotel je imeti po vsi sili tisto knjigo, da bi gledal podobe. Oče pa mu je niso hoteli dati, ker je bila jako lepa in draga. Lepe in drage knjige pa veste, da niso za take otročaje. Milko se je malo kisal; oče pa so knjigo zaklenili v omaro in djali ključ v žep.

V nedeljo popoldne so imeli oče malo prostega časa. Zato so vzeli knjigo ter šli na vrt v utico čitat.

Milko je to takoj opazil. Hotel je iti z očetom, da bi mu pokazali podobe, kakor so mu bili obljubili. Oče bi bili pa radi sami čitali, da bi jih nihče motil. Zato ga niso vzeli s seboj. Milko ves žalosten odide v hišo.

Črez nekaj časa pa pride tujec, ki bi bil rad govoril z očetom radi kupčije . . .

Milko gre očeta poklicat. Oče pustijo knjigo v utici. Mislili so, da kmalu odpravijo tujca in pridejo takoj nazaj.

Milko gre z očetom do vrat. Na pragu obstoji, oče pa odidejo v hišo. Že več dni je Milku rojilo po glavi, kako bi prišel do tiste knjige. A vedno so jo imeli oče lepo zaklenjeno in ključ v žepu. Zdaj je bila pa kakor nalašč najlepša prilika za to. Oče se pogovarjajo s tujim gospodom, in knjiga je v utici.

Milko se ozre, če ga nihče domačih ne vidi in — smuk! — skozi dvorišče na vrt. Ves vesel vzame knjigo ter prične gledati podobe. Pa bilo jih je toliko in tako lepe so bile, da bi se jih ne nagledal do večera — oče se pa gotovo kmalu vrnejo, ker so tu pustili knjigo. Kaj bi napravil?

Aha, že ve!

Knjigo lepo vzame ter gre pri zadnjih vratih v veliko hišo. Domačih gotovo ni na dvorišču, oče se pa itak pogovarjajo z onim gospodom. On pa jo potihem pobriše v prvo nadstropje. — Tam je na hodniku klop. V prvo nadstropje pa tako ne pride nihče, ker imajo posebno ob nedeljah vsi zadosti opravila spodaj z ljudmi . . .

Tako si misli in tako tudi stori.

Nekako prestrašen prisopiha s knjigo v roki na hodnik v prvo nadstropje. Videl ga ni nihče domačih. Hlapec Tine je sicer zaprezal ravno na dvorišču voz, da je šel po pošto. Pa ta ga menda tudi ni videl, ker je tako hitro zdirjal črez dvorišče. — Vendar je bilo Milku malo težko tam pri srcu. Vest mu je očitala, da ni storil prav. — Pa sedaj ni imel časa misliti na to. Na hodniku ob steni ravno oknom nasproti je stala klop. Tja položi knjigo, jo odpre in ves srečen gleda podobe ter pozabi na vse . . .

Kmalu mu pa postane prenerodno gledati sede ali pa stoje knjigo. Videl bi rad bolj natanko. Zato se zlekne po klopi. Komolca nasloni na odprto lepo knjigo, z desnico pa si podpre glavico. — Zdaj se čisto zamakne v tiste podobe. Tako lepih še ni videl nikdar. Kar nepremično strmi vanje z odprtimi usti. Le svetli kodrčki mu časih zastro pogled. Popravi jih z desnico, pa mu vendar le uhajajo in padajo samo na oči. Pa zopet jih popravi ter gleda, gleda . . .

Med tem časom, ko je gledal Milko v prvem nadstropju knjigo s podobami, so se oče že davno pogovorili s tujim gospodom.

Vrnejo se nazaj v utico, da bi čitali naprej. Pa kako se začudijo, da ni knjige nikjer.

„Morda sem jo bil pa s seboj vzel in v hiši pozabil?“

Tako si mislijo in odidejo v hišo. Tu povprašajo po knjigi, pa nihče ne ve ničesar. Grede zopet v utico. Knjige pa le ni in je ni. Povprašajo

dekle in hlapce; morda je kdo videl, da je kdo knjigo odnesel iz utice. Pa nihče ne ve ničesar.

„E, vi pa tudi ničesar ne vidite! Knjiga ni šla sama nikamor; saj nima nog. Ukradel jo je kdo, pa je. Ti škraj, ti; prav žal mi je zanjo. Taka knjiga se ne dobi tako lahko.“

Hlapci in deklice so molčali. Poštarjev oče so pa naprej povpraševali, iskali in godrnjali. Prav slabe volje so bili. Na Milka še mislili niso sprva. Za kake dve uri pride hlapec Tine domov.

„Tine, ali si ti morda videl koga, da bi nesel neko veliko knjigo od nas?“

„Jaz?“ se začudi. „Ne, nikogar nisem videl. — Pa čakajte, no. Zdi se mi, da je nesel Milko nekaj takega. Ravno sem zaprezal, ko sem šel po pošto, pa se mi je prav tako zdelo, kakor da bi nesel nekaj takega pod pazduho.“

„O, ti šment, ti! Na to pa nisem mislil. Kam je pa šel?“ vprašajo oče. „V hišo“.

„Je že dobro.“

Poštarjev oče so si takoj mislili, kje je Milko. Dobili so ga že večkrat, ko je gledal ondi svoje podobe na tisti klopi na hodniku. Zato gredo takoj v prvo nadstropje.

„Milko!“ se oglasio že na stopnicah s precej ostrim glasom.

Pa nobenega odgovora.

„Milko!“ zavpijejo še bolj.

Tudi vse tiho.

Ko pa pridejo na hodnik, zagledajo Milka, na klopi ležečega. Imel je knjigo odprto. Podob pa ni več gledal. Na knjigi, prekrizanih rokah, mu je slonela kodrasta glavica ter je sladko spal . . .

Iz knjige prirode.

Napisal *Solovej*.

V.

Če stoji na stolu črevelj, ne morete postaviti isti čas tja vrča; če sedite vi v klopi, na vašem mestu ne more sedeti nihče drugi, dokler se ne umaknete. Kjer je torej že kako telo, ob istem času, v istem prostoru ne more biti drugega telesa. Bistvena lastnost vsakega telesa je prostornost. Vse stvari, s katerimi se peča prirodoslovje, zavzemajo prostor, so telesa. Videli bomo, da gre za prostor tudi pri takih pojmih, za katere bi marsikdo izmed vas rekel, da jih „nič“ ni. To so n. pr.: luč, glas, toplota, vonj, okus

i. t. d. Znanost nas uči, da so vsi predmeti v prirodi telesa, katerih vsako zavzema svoj prostor. Uči nas, da i kjer govorimo, da prodira eno telo v drugo, tudi tam more izpolniti eno telo v drugem le prostor med delci drugega. Kjer se telesa na videz popolnoma mešajo v istem prostoru, se godi to le za naše presirove čute, ki tega ne morejo opaziti. Da nam je to mogoče, nam more pomagati šele um. Kako si to moramo predstavljati, nam pojasni najboljše primer. Če stojimo na visokem mestu in gledamo na cesto, kjer gre četa vojakov, bomo videli od daleč, kot bi se vila tu črna, enakomerna kača. Toda če gremo bliže, se nam pokažejo presledki med posameznimi vrstami, potem razdelki med posameznimi vojaki, začeli bomo razlikovati vsakega zase. Če pridemo še bliže, razločimo na vsakem posamezniku predmete. Prav od blizu razločimo dele predmetov. Kakor smo doslej videli vedno več predmetov, bi videli vedno več posameznih delcev od teh, če bi imeli dovolj nežne oči. Ko nas puste oči na cedilu, nam kaže pot dalje um. — Če bi torej kdo ugovarjal: „Zakaj si pravil zadnjič, da se obseg vode nič ne poveča, če vržemo vanjo košček sladkorja, a danes trdiš, da v istem prostoru ne more biti obenem več teles kot eno“ — če bi kdo tako-le oporekal, kaj bi mu rekli? Dejali bi mu tako-le: Bratec, sladkor ni na tistem mestu kot voda, temveč stopi le v prostor med vodne delce, ki je bil doslej napolnjen z zrakom. Tudi kadar vpije voda pline vase, jih vpije le v prostor med posameznimi delci. To navidezno izginjanje omogoči torej le lastnost luknjičavosti.

Iz prostornosti sledi neposredno druga lastnost teles: **nepredirnost**. Ker zamore le eno telo biti isti čas v istem prostoru, sledi torej, da nobena telesa ni mogoče predreti z drugim. Toda saj vem, sedaj bo pregovarjanja od vseh strani, češ: „Kaj nam ta človek tu kvasi; kaj je slep in ne vidi ničesar? Kam naj gremo potem s pojmi: prebiti, preluknjati, prevrtati, pretolči . . .“ Le počasi, prijatelji! Ko prevrta mizar desko, kaj vidimo? Polno lesenih delcev se drži svedra, tako da mizar ni prevrtal lesenih delcev, temveč jih le vzel s svedrom proč. Tudi ko žaga, ne razžaga lesa, temveč le iztrga z žago plast lesa ven, ki odpade kot žaganje. Isto se godi, kadar prebije kovač železo: železo se odmakne s tem, da deloma odpade, deloma se stisne, da se plošča skrivi. Če prebija kovač ploščevino, položi ono mesto, ki ga hoče prebiti, na oni kraj na nakovalu, ki ima luknjo, ker drugače bi se delci ploščevine ne imeli kam odmakniti. Posebno lepo vidimo to pri žrebljih. Če je kos lesa dovolj velik, se njegovi delci žreblju samo umaknejo. Ker jih je sedaj seve več na manjšem prostoru, se morajo malo potiščati, in s tem tišče obenem na tujega usiljivca, in žrebelj drži. No, če zabijemo predebel žrebelj v desko, se njeni delci okrog žreblja ne morejo dovolj ogniti, zato deska počī, da naredi prostor.

Vrnimo se zopet malo k prostoru samemu!

Po tem, koliko prostora zavzema kako telo, govorimo o njegovi veličini in obliki. Da moremo veličino natančnejše določiti, si je človek izmislil mero. Kako je meril človek iz početka? Kaj napravi dete, ki zna komaj obračati jeziček, če ga vprašate: „Kako si velik?“

„Tako“, reče in iztegne ročice.

„Kolik je pa očka?“

„Tako-le“, odgovori ter razpne še prstke ter jih širi kot bi ne bili njegovi. Tako je nastala prirodna mera, to je mera, ki jo je vzel človek nehote po svojem telesu. Razdalja med konci prstov v križ raztegnjenih rok odraslega človeka je seženj. Komolec je bil za manjšo mero. Del komolca je bila ped, a ta se je delila na palce. Razen roke je porabil človek tudi nogo in meril njive na korake in črevlje. Še dandanašnji govore kmetje o sežnju drv; v pesmi poje vojak: „Pet črevljev merim, palcev pet“. Kmetiški mož, prišedši k sosedu v vas, še dandanes stopi po hiši, koliko korakov ima, in žagarjem se plete pogovor vedno o žaganicah toliko in toliko palcev debeline.

Zakaj je nastala mera za dolžino? Človek pride okrog, ne? Pri tem ne more nositi vseh predmetov, ki ga obkrožajo, s seboj; hišo, hribe, njive, gozde, to pusti doma, samo njihova slika mu ostane v spominu. Ko pride človek drugam, govori z drugimi ljudmi o teh predmetih. Kmet pripoveduje o svojem polju, o posestvu, trgovec hiti razlagati o platnu in o drugem, s čimer že kupčuje, obrtnik o vozu, železnih vezeh, žrebljih i. t. d. Če vprašajo kmeta, koliki bodo hlodi iz tvojega gozda, da jih kupim, če povprašajo trgovca, koliko nam daš platna za odmeno, če poreko obrtniku, kako dolge črevlje nam napraviš, kako bo debela ročica za voz, kaj se zgodi? Če bi odgovorili ti trije tako, da bi rekli: „E, njiva je dolga, dolga, smreke so strašno visoke, platna je lep kos, žrebelj ni ne prav velik ne prav majhen“, to bi ljudje malo imeli od take govorice in bi vedeli toliko kakor prej. Kaj ni torej prirodno, da kmet reče: „Drevo je petkrat daljše kot moje roke, če jih razširim“, in da reče trgovec: „Platna je toliko, da bi človek trikrat stopil ob razgrnjenem kosu“, in če pojasni obrtnik: „Ročico napravim dvakrat tako debelo kot je moj palec.“

Vpraša se, zakaj je človek baš svoj korak in svojo roko vzel za merilo? Zakaj ne velikosti svojega konja? To je napravil zato, ker je imel te mere vedno s seboj, da jih je lahko rabil, kadar jih je potreboval.

Potreba jasnega opisovanja je torej rodila mero, natančnejše določevanje prostornosti teles, a priročnost je svetovala človeku, da je opisoval prostornost z merami, ki mu jih je dajalo telo.

No, drugačne razmere, druge potrebe!

Dokler ljudje niso tako jako občevali med seboj kot dandanes, so s temi merami lahko izhajali. Ko so se kmetje - sosedje pogajali za platno, se gospodinje niso kregale za ped platna. Kaj to, ped gori ali doli, samo da se spravi izpod rok in speča. Toda ko so prišle železnice, se je začelo različno blago boljše spravljati v denar: začelo se je povpraševati za stvari, ki jih prej nihče ni pogledal, vse je postalo dražje. Sedaj ni bilo nič več vseeno, je li bilo stvari več ali manj. Čim več, tem več skupička. S tem je nastala potreba natančnejše mere. Kajne, en človek ima večji korak kot njegov sosed, nekdo ima roke, da bi se lahko z medvedom kosal, drugi ima zopet ročke, da bi se ga ne smelo grdo pogledati, da bi mu jih sapa

ne odnesla. Tako so se narodi navadili vsak na svojo mero. Presneta reč, sedaj je nastala vedno večja zmešnjava pri trgovini. Španjolec je določil cene po svojih merah, Rus po svojih. Zato so šli pred dobrimi sto leti za francozke revolucije ter se domenili tako: „Dajmo, pustimo vsi svoje dosedanje mere ter si poiščimo mero, ki bo vsem všeč, ter merimo z njo.“ In so šli in razdelili obseg zemeljske krogle na štiri kose ter to imenovali četvornike ali kvadrante. Nato so vzeli od enega takega četvornika desetmilijonski del ter dejali: „Temu-le recimo mera, z grško besedo metron, in ta naj bo podlaga vsemu merskemu sestavu od sedaj za naprej.“ Tako je nastal namesto dotedanje prirodne mere meter in meterski sestav. Napravili so kovinsko palico tiste dolžine in jo djali v klet pariške zvezdarnice na mesto, kjer je toplota vedno enaka. Ta meter je namreč oče vseh drugih mer, zato se ne sme izpreminjati njegova dolžina prav nič, da morejo delati po njem druge mere. Že v navadnem življenju se pozna kmalu razlika enega centimetra, stotega dela metra, kaj pa šele pri prirodoslovcih, ki računajo z desetimi tisoči enega milimetra, ki je tisoči del metra.

Za danes toliko. Ker je mera za človeka in njegovo življenje velevažna, bomo govorili tudi prihodnjič še o nji.

Bolnik.

*Psiček naš je ves bolan,
Milica ječi:
»Slavko, ljubi bratec moj,
zdaj ga zdravi ti!«*

*Pride Slavko — učenjak —
govori tako:
»Nič ne jokajte, gospa,
ni tako hudó!*

*Kužku dajte mastno kost,
kruha velik kos,
pa mu bo kot prej je bil
zopet moker nos!«*

*Kužek prejme kost in kruh,
pa je zopet zdrav,
Milici prijazno dé:
»Hvala ti, hav-hav!«*

Leon Poljak.

Dva iz torbe.

Ruska narodna. Priobčil C. Logar.

Živel je starček z ženo. In glej, žena vedno psuje starčka; ne mine dan, da ga ne bi z omelom ali burkljami nagnala iz hiše. — Nekoč gre na polje, s seboj ima mreže in jih nastavi. Vjame žerjava in mu reče: „Bodi mi sin! Odneseš me k ženi, morda potem ne bo več režala name.“

Žerjav mu odgovori: „Oče, pojdi z menoj domov!“ — Glej, in gre z njim domov. Žerjav pride v hišo, sname s stene torbo in reče: „Dva iz torbe!“ In evo! Dva junaka stopita iz torbe, začneta nameščati hrastove mize, jih pregrinjati s svilenimi prtji in dvoriti z različno jedjo in pijačo. Starček vidi takšne dobrote kakor jih od rojstva ni videl nikdar — in vrlo se razveseli.

Žerjav mu reče: „Vzemi to torbo in jo odnesi svoji ženi.“ Vzame torbo in gre; spotoma gre v vas h kumi, in ker je bila pot še dolga, hoče pri nji prenočiti. Kuma je imela tri hčere; pripravijo mu večerjo, kakršno je dal Bog. — Starček jí, a ne pojé vsega; reče kumi: „Slaba je tvoja večerja!“ — „Kakršno premorem, moj ljubček!“ mu odgovori kuma. On reče: „Spravi svojo večerjo“, a torbi, ki jo je imel pri sebi, zapove, kakor mu je naročil žerjav: „Dva iz torbe!“ Ta hip stopita dva iz torbe, začneta nameščati hrastove mize, jih pregrinjati s svilenimi prtji in dvoriti z jedjo in pijačo. Kuma in njene hčere se začudijo ter sklenejo starčku vzeti to torbo. In kuma reče hčeram: „Pojdite, deca, in ogrejte banjo; morda bi se kum rad malo okopal“. In evo, komaj kum odide v banjo, kuma takoj zapove svojim hčeram, da sešijejo popolnoma takšno torbo, kakršno ima starček. Napravijo in podtaknejo svojo torbo starčku, a njegovo si obdrže.

Starček pride iz banje, vzame zamenjeno torbo in gre veselo domov k ženi. Pride domov in zakliče z gromkim glasom: „Žena, žena, pričakuj me s sinom žerjavom!“ Žena ga ostro pogleda in zamrmra pri sebi: „Izgubi se mi, ti rogovila!“ In ga nažene z burkljami. A starček ji govori: „Žena, pričakuj me s sinom žerjavom!“ — Pride starček v hišo, obesi torbo na klin in zakliče: „Dva iz torbe!“ A iz torbe ni nikogar. Zakliče drugič: „Dva iz torbe!“ Iz torbe ni zopet nikogar. Žena sliši, kako mož govori, Bog ve kaj, zgrabi omelo in udri z njim po starčku!

Starček se preplaši, zaplaka in odide zopet na polje. Od nekod se zopet pojavi prejšnji žerjav, vidi njegovo nesrečo in reče: „Pojdiva, oče, zopet k meni na dom“. In gresta. V hiši visi zopet na steni baš takšna torba. „Dva iz torbe!“ reče žerjav. Stopita dva iz torbe in pripravita ednak obed kot je bil prejšnji. „Vzemi to torbo!“ reče žerjav starčku. Vzame torbo in gre; čez nekaj časa se mu zaželi jesti, in reče, kakor mu je naložil žerjav: „Dva iz torbe!“

Stopita iz torbe dva čvrsta junaka, vsak ima strašno batino v roki, in začneta ga nabijati, govoreč: „Ne hodi h kumi, ne koplji se v banji!“

In tako dolgo ga bijeta, dokler s težavo ne izpregovori: „Dva v torbo!“ Komaj to izreče, že se skrijeta v torbo. Starček vzame torbo in gre naprej; pride k isti kumi, obesi torbo na klin in reče kumi: „Segrej mi banjo!“ Ona jo segreje, in starec stopi v banjo, da se koplje, ali ne koplje, samo da mu mine čas.

Kuma pozove svoje hčere, vzame zopet starčku torbo, posadi hčere za mizo — zaželelo se ji je jesti — in reče: „Dva iz torbe!“ Stopita iz torbe dva junaka, vsak drži strašno batino, pa udri po kumi, govoreč: „Vrni starčkovo torbo!“ Bila sta jo in bila . . . Zato reče starejši hčeri: „Pojdi hitro in pozovi kuma iz banje; povej mu, da me hočeta dva nepridiprava vso premlatiti“. Hči gre in pove. „Nisem se še okopal“, odgovori starček. A onadva bijeta kar naprej, govoreč: „Vrni starčkovo torbo!“ — Kuma pošlje drugo hčer, da reče kumu, naj se požuri v sobo. On odgovori: „Še nisem umil glave.“ Pošlje še tretjo.

„Nisem se še posušil“, reče starček. Kuma ne more dalje prenašati in ukaže, da prinesejo ukradeno torbo. In glej, starček pride iz banje, opazi svojo prejšnjo torbo in reče: „Dva v torbo!“ Junaka odložita batini in stopita v torbo.

Starček vzame obe torbi — ljuto in dobro — ter gre domov. Ko se bliža domu, zakliče ženi: „Pričaj me s sinom žerjavom!“ Žena ga ostro pogleda: „Le pridi noter, ti že posvetim.“ Starček stopi v hišo in pokliče ženo:

„Sedi za mizo!“ Potem reče: „Dva iz torbe!“ Dva stopita iz torbe in prineseta jedi in pijače. Žena se najé, napije in pohvali starčka: „No, starček, odslej te ne bom več tepla.“ Starček se najé, obesi dobro torbo v sobi, a ljuto obesi na klin in gre na dvorišče. Žena bi rada še pila in reče, kot je rekel prej starček: „Dva iz torbe!“ Takoj stopita dva junaka iz torbe, vsak drži strašno batino in začneta ženo biti; in tako dolgo jo bijeta, da je bila že vsa onemogla. Pozove starčka:

„Starček, starček, pridi v sobo! Dva nepridiprava mlatita po meni!“ A starček ne gre, temveč se samo smehlja in govori: „Boš se že spame-tovala.“ Junaka še bolj udrihata po ženi, govoreč: „Ne bij starčka, ne bij starčka!“

Slednjič se žena zasmili starčku, gre v hišo in reče: „Dva v torbo!“ Junaka se skrijeta v torbo. Od tega časa začne starček z ženo živeti tako lepo, tako prijateljski, da jo povsod le hvali. In s tem je tudi tej pripovedki konec in kraj.

Štorklja.

Deca, hočeš, dam ti rad,
hočeš štorkljo? Zvezdo?
Štorklja, ptica dolgovrat,
spleta jerbas, gnezdo.

Daleč, daleč zvezda tam —
na jo, štorkljo, ptico!
Lani bratca dala vam,
letos pa sestrico . . .

V srcu misel radostna —
štorklja k nam prihaja,
kliče v sobo: tut, na-na —
zibelko zamaja . . .

V rože zibka slikana
ziblje se kot raca,
spredaj sveti križ ima,
zad je morska taca . . .

Zibka je, a spanca nič,
ah, to res so križi —
štorklja, dolgonogi ptič,
k nam se brž podviži!

Ah, že spi sestrica, viš,
zibka gre kot raca —
Naj te čuva sveti križ,
čuva morska taca!

Morska taca čira-čar —
bramba pred uroki,
sveti križ — neba čuvar —
v angelski je roki!

Fran Žgur.

U vodi.

Uroče zdaj je, kar se da.
Haj nam hoče to?
Brž stecimo tja kraj urb
in potem — v vodó!

Ah, kako to dobro de:
solnček urh neba,
a ob nas tako ljubó
vodni hlad šumljá.

Uodni val šumljá glasan,
mlado kri hladi
in objema nas lepó
in telo krepí.

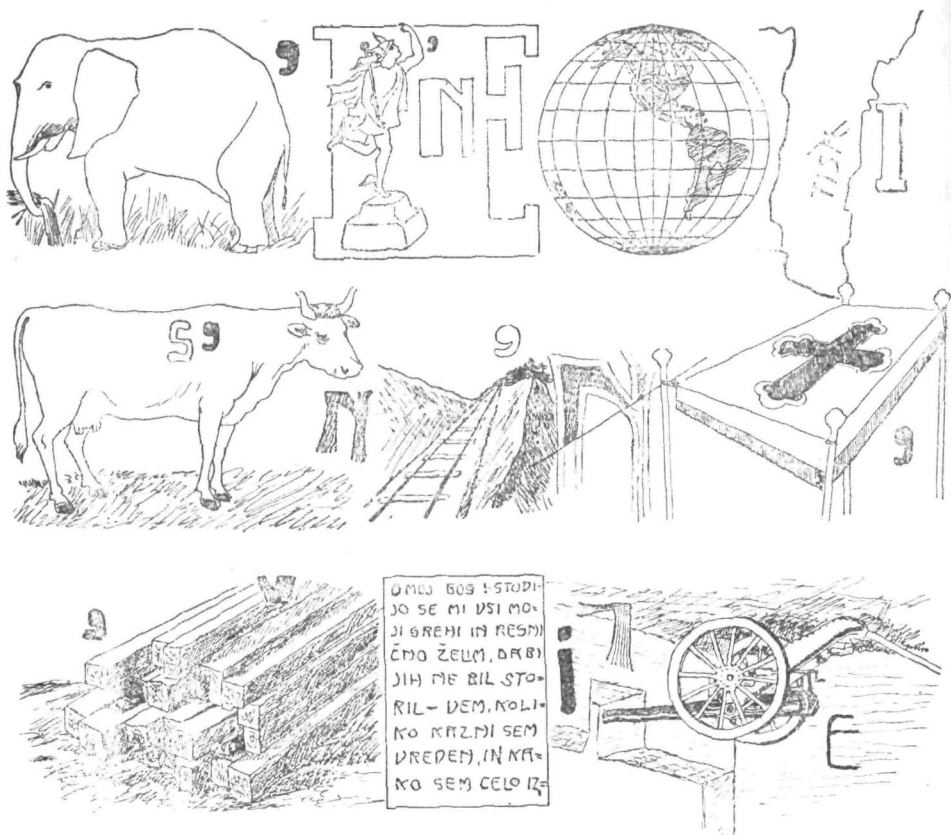
Če dospje povodni mož,
usi tedaj na breg,
stržemo korenček mu,
da spusti se v beg!

Simon Palček.

Zastavica v podobah.

Priobčil *Solovej.*

OMO BOŠ I STODI-
 JO SE MI VSI MO-
 JI GREHI IN RESNI
 ČNO ŽELIM, DA BI
 JIH ME BIL STO-
 RIL - DEM, KOLI-
 KO KAZMI SEM
 VREDEN, IN KA-
 KO SEM CELO IZ-

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Papež Leon XIII. — umrl.

Dne 20. preteklega meseca je umrl po dolgem boju s smrtjo veliki papež Leon XIII., ki je bil eden izmed najslavnejših vladarjev naše cerkve. Ves krščanski svet je navdala ob njegovi smrti bridka žalost. O papežu Leonu XIII. je pisal „Zvonček“ že v prvem letniku na strani 73., pa tudi letos v 4. šte-

vilki (stran 88). Obakrat je priobčil tudi njegovo podobo. Slava spominu svetega očeta Leona XIII.!

† Ivan Škrijanec.

„Zvonček“ je izgubil zopet vrlega sotrudnika. Umrl je namreč po dolgem bolehanju dne 16. pret. meseca v Ljubljani

Ivan Škrjanc, pravnik in rezervni častnik, ko je dosegel starost 29 let. V naš list je pisal pod črkama I. Š. in pod imenom Ivo Ivič. Bil je jako zavzet zlasti za napredek mladinskega slovstva. O priliki priobčimo životopis s podobo pokojnikovo, ki mu bodi sladak počitek v domači zemlji!

Prvo pismo Leona XIII. kot papeža.

V takozvani Leonovi sobici v rojstnem mestu papeža Leona XIII., v Karpinetu, visi nad lično mizico v okviru Leonovo pismo, s katerim je takoj po izvolitvi za papeža obvestil svoje domače o tem izrednem dogodku. Pismo je pisano v italijanskem jeziku in se glasi v slovenskem prevodu:

Iz Vatikana, 20. svečna 1878.

Predragi moji!

Naznanjam Vam, da je v davišnjem zboru blagovolil sveti zbor dvigniti mene skromnega na prestol sv. Petra. Moje prvo pismo je le-to; pišem ga rodovini, kateri prosim iskreno vse sreče in ji pošiljam apostolski blagoslov.

Molite mnogo Gospoda zame!

Leon, papež XIII.

Latinska abeceda na Japonskem.

Japonci se vedno bolj približujejo evropski prosveti. Sedaj so sklenili, da splošno uvedejo pri pisavi in tisku latinsko abecedo, s katero pišemo in tiskamo mi in ki je na japonskih vseučiliščih že več kot deset let v rabi. Sedaj pa so predlagali učeni možje, naj se ta abeceda uvede tudi v ljudskih šolah, in vlada se je izjavila, da sprejme ta predlog. Tako se bo ta izprememba uresničila najbrž že s prihodnjim šolskim letom. Ker se bodo sedaj tudi tujci lažje priučili japonskemu jeziku, bo vse občevanje z Japonci mnogo lažje.

Madeži tinte.

Casih se zgodi, da se nam razlije tinta po kaki preprogi. Takrat vzemimo nekoliko bombaža, ki popije tinto. Madež potem pomočimo z vročim mlekom, tega zopet odstranimo z bombažem in to ponovljajmo toliko časa, da izgine tinta popolnoma.

Apneni madeži na obleki.

Ni lepo, če imamo obleko umazano, zlasti če smo sami to zakrivali. Gledati moramo, da si obleko čim prej osnažimo. Apnene madeže spravimo iz nje najlažje, ako namočimo cunjico v kis in z njo izpiramo madeže. Začeti pa moramo s čiščenjem takoj, da se nam apno pregloboko ne zaje v obleko.

Cvetični popki.

Cvetične popke si lahko ohranimo za poznejše čase. V ta namen odrežemo s škarjami najzrelejši cvetični popek tako, da ostane pecelj najmanj 6 cm dolg. Odrezani konec zapečaćimo potem s pečatnim voskom, pritisnemo nekoliko na popek in ga zavijemo v čist, jako suh papir. Tako si lahko ohranimo popek eno leto. Ako hočemo, da nam cvetica zacvete pozimi ali kadarkoli, odrežemo zvečer zapečaćeni konec peclja in denemo popek v vodo, v kateri je nekoliko raztopljene soli ali raztopljenega solika. Drugo jutro se razvije cvet, ki je lep, svež in vonjajoč kakor spomladi.

Krompir.

Letos je minilo 350 let, odkar poznajo Evropejci krompir. Prvič omenjajo to danes tako važno rastlino l. 1553. v knjigi, ki jo je sestavil Peter Ciec. L. 1616. so prinesli krompir kot veliko redkost na mizo francoskega kralja. — Kmetje se v začetku niso hoteli kar nič sprijazniti s to novo rastlino, šele v drugi polovici osemnajstega stoletja se je začela bolj širiti. — Friderik Veliki je le s težavo dosegel, da so začeli na Pomorskem in v Šleziji saditi krompir. Na Francoskem se je to zgodilo le z zvižajo. Lekarničar Parmentier je dal namreč na polju, kjer je rasel krompir, postaviti deske z napisi, ki so obetali hudo kazen vsakomur, kdor bi kradel to dragoceno rastlino. To je pomagalo. Kmetje so hodili kar trumoma krast — prepovedani sad. Kralj, kraljica in vsa dvorna gospoda so začeli nositi krompirjevo cvetje v gumbnicah. Na čast Parmentierja pa zovejo Francozi še danes krompirjevo juho „potage Parmentier“.

Kako čistimo steklenice za vodo?

Najenostavnejše sredstvo za čiščenje steklenic za vodo dobimo, če razrežemo droban, sirov krompir na prav majhne koščke. Te denemo v steklenico in prilijemo samo nekoliko vode. S steklenico potem močno mahamo semintja in že čez nekoliko trenutkov vidimo, kako se čisti steklo. Steklenico moramo potem še izpirati z vodo, in kmalu je popolnoma čista.

Jejte jabolka!

Da je jabolko jesti zdravo, dokazuje zdravnik Stötzer-Bützow. Pravi: Če jemo jabolka, preden gremo spat, pospešujemo s tem zdravje. Jabolko ni samo izvrstno hranilo, ampak vpliva tudi na prebavljanje jako uspešno. Vpliva pa tudi prav povoljno 1.) na možgane, 2.) na jetra, 3.) povzroča, če ga redno uživamo, preden gremo spat,

mirno spanje, 4.) odstranja neprijeten duh iz ust, 5.) razkraja preveliko želodčno kislino, 6.) vpliva ugodno na drobovje, 7.) pospešuje delovanje ledvic in 8.) zabranjuje vratne bolezni.

Redovniki kot papeži.

V dolgi vrsti papežev najdemo mnogo bivših menihov. Zadnji papež-menihi je bil Gregor XVI. Ta niti škof ni bil, ko so ga izvolili papežem, in je prejel posvečenje šele po izvolitvi. 27 papežev je bilo iz redu avguštincev, 27 benediktincev, 5 frančiškanov, 4 dominikanci, 4 cistercienci, 1 kartuzijanec in 1 karmelitar. Iz jezuitskega

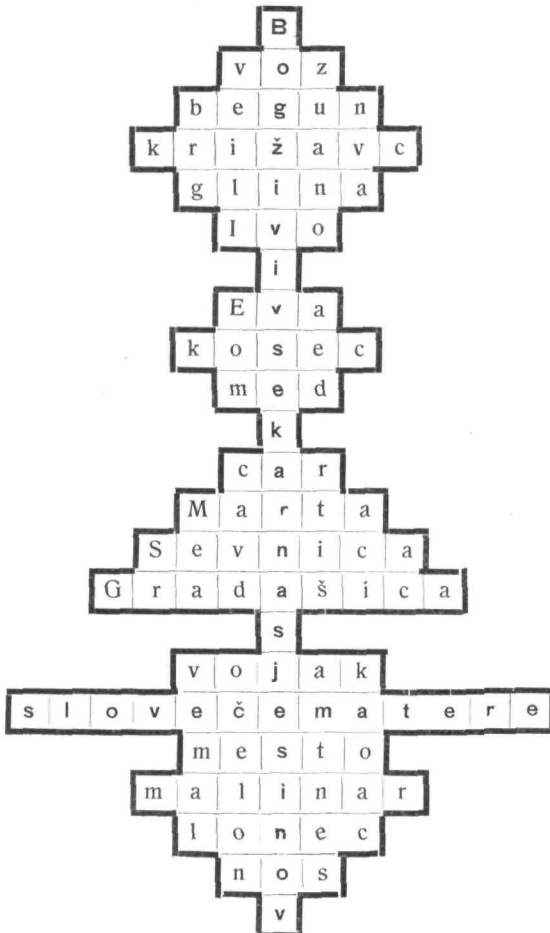
redu ni bil izvoljen noben papež. Ko so nekega jezuitskega kardinala vprašali, kaj je temu vzrok, je odgovoril prav resno: „Vi se motite. Tudi jezuitski red se ponaša z enim papežem iz svoje srede. Ne veste li, da je bil prvi papež sv. Peter iz Jezusove družbe?“

Če te piči čebela ali osa.

Če te piči čebela, osa ali kaka druga žuželka, namaži rano s sokom bučnega listja ali bučevine. Rano zaceli tudi kapljica navadnega olja. Dobro je pa tudi, če izvlečeš iz rane želo, prerežeš čebulo in si z njo drgneš po rani.

Rešitev besedne naloge v sedmi številki.

Bog živi vse, kar nas je sinov sloveče matere!

To pot nismo prejeli nobene rešitve.

